

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΛΟΙΔΙΜΟΝ ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΥΠΟ

ΚΥΡΙΑΔΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

Μετὰ τὸν ἱερὸν Μελέτιον παρίσταται ἐν τῇ ἁγιοταφικῇ χορείᾳ, ὡς ἐκλελεγμένος παρὰ Θεοῦ, Παρθένιος ὁ Καισαρείας Παλαιστίνης, καὶ ἀναλαμβάνει γενναίως καὶ φιλοτίμως τοὺς ὑπὲρ τῆς μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν ἀγῶνας. Καὶ πατρίς μὲν αὐτῷ ἦσαν αἱ κλειναὶ Ἀθῆναι· τὰ δὲ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἔχουσιν οὕτω. Ἡ Κούζα Λίμπονα ἐν ἡλικίᾳ πεντεκαίδεκα ἐτῶν ἔλαβε σύζυγον τὸν ἄρχοντα Σπυρίδωνα Γεράνην τῷ ἔτει 1680· ἦν δ' οὗτος τότε εἰς τῶν μᾶλλον πλουσιῶν καὶ τῶν εὐγενεστέρων ἀρχόντων τῶν ἐν Ἀθῆναις. Γίγνονται δ' αὐτοῖς παῖδες Ναταλία, Ὀλυμπιάς καὶ ὕστατος ὁ Κυριακός (1), ὃν οἱ γονεῖς εὐθὺς τῇ τοῦ Θεοῦ ὑπηρεσίᾳ ἀφιερῶσασιν· ὠνομάζετο δ' οὗτος Κυριακὸς Λίμπονας ἐκ μητρὸς καὶ Κυριακὸς Γεράνης ἐκ πατρὸς· ἦσαν δὲ οἱ γονεῖς αὐτοῦ πλούσιοι τε καὶ εὐσεβεῖς, καὶ τὸν γόνον αὐτῶν εὐσεβῶς ἐξέθρεψαν, καὶ τῇ εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ ἐπαιδαγώγησαν, καθοδηγοῦντες αὐτὸν αἰεὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ κλίσειν εἶχε πρὸς γράμματα, οἱ γονεῖς αὐτοῦ παρέδωκαν αὐτὸν τοῖς τότε εὐσεβέσι διδασκάλοις, οἵτινες τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καθωράϊσαν τῇ τε ἔσω καὶ θύραθεν παιδείᾳ, ὧν ἕνεκα πάντες ἐτίμων καὶ ἠγάπων, καὶ τοῖς πᾶσιν εἶτα ὁδηγὸς ἀσφαλῆς ἐγένετο εἰς τὸ πράττειν τὴν ἀρετὴν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ διδασκῶν αὐτοὺς τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς. Οὐδὲ ὧς

(1) Σημειωτέον, ὅτι ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ ἁγίου Σάββα σώζεται Μαθηματᾶριον, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται ὅσων ἠκροάσαντο μαθημάτων. Ἐν τῷ τέλει δ' αὐτοῦ ἀναγινώσκειται καὶ τὸδε: «Παναγιώτης Γεράνης, ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, εἶτα δὲ Παρθένιος Ἱερομόναχος». Πιθανὸν δέ, ὅτι τὸ ὄνομα Κυριακὸς μετεβλήθη εἰς τὸ Παναγιώτης.

δ' ἀπίθανον, ὅτι ὁ Παναγιώτης (Κυριακός) παῖς ὢν ἐδιδάχθη τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ τότε ἀκμαζούσῃ Σχολῇ τῶν Ἀθηναίων. Ἐπειδὴ δὲ τότε οἱ τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας περιερχόμενοι Ἄγιοταφίται ἦσαν ἄνδρες ἐνάρετοι, καὶ τῷ ἀποστολικῷ αὐτῶν τρόπῳ ἐνέπνεον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους εὐλάβειαν, πολλοὶ τῶν πιστῶν ἀπήρχοντο, ὡς καὶ πάντοτε, εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν προσκυνήσοντες τὰ σωτήρια τοῦ Κυρίου ἔχνη. Ποθῶν δὲ τοῦτο τότε καὶ ὁ εὐλαβῆς Παναγιώτης, μετέβη εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν προσκυνήσων τοὺς ἁγίους τόπους.

Καταλαβὼν δὲ τὴν ἁγίαν πόλιν ὁ εὐλαβῆς Παναγιώτης, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, τοσοῦτον ἠυφράνθη, ὥστε καὶ καθιέρωσεν ἑαυτὸν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου, ὡς ἄλλος Σαμουὴλ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εὐδοκίμως τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ πατράσιν ὑπῆρτε, ἀκρῶμενος καὶ ὢν ἐδιδάσκοντο τότε μαθημάτων ἐν τῷ Μοναστηρίῳ (1). Εἶτα δὲ γνωστῆς τοῖς πᾶσι γενομένης τῆς παιδείας αὐτοῦ καὶ τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα ἀφοσιώσεως, πάντες ἠγάπων καὶ ἐτίμων, ἔχοντες αὐτὸν δι' εὐφήμου γλώττης ἕνεκα τῆς χρηστῆς αὐτοῦ συμπεριφορᾶς. Ἡ οὖν παιδεία, τὸ περὶ τὰ θεῖα σέβας καὶ τὸ εὐάγωγον τοῦ βίου ἐχειραγωγῆσαν αὐτὸν ὅπου τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον καὶ λειτουργὸν τοῦ παντοκράτορος Κυρίου ἀληθῆ ἀνέδειξαν. Χειροτονηθεὶς δὲ οὗτος ἱεροδιάκονος καὶ εἶτα ἱερεύς, μετὰ ζήλου καὶ πίστεως ἐξετέλει τὰ τῆς ἱερωσύνης καθήκοντα, διαθερμαίνων καὶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν τὴν εὐσέβειαν καὶ ὁδηγὸς ἀσφαλῆς γενόμενος τοῖς ἄλλοις λειτουργοῖς τοῦ ὁρθῶς καὶ ἐν τάξει οἰκονομεῖν τὰ μυστήρια. Τοιοῦτον δ' ὄντα τὸν ἐν χειροτονίᾳ μετονομασθέντα Παρθένιον ἢ τῶν Ἄγιοταφιτῶν ἀδελφότης μᾶλλον ἠγάπα αὐτὸν, καὶ οἱ τὰ τοῦ Π. Τάφου διέποντες τῆνικαῦτα οὐ μόνον αὐτὸν τῷ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου βαθμῷ ἐκόσμησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν Ὀρθοδόξων ἀπέστειλαν μεταδώσοντα τὴν χάριν τῶν Παναγιῶν τόπων, διδάξοντα τοὺς πιστοὺς τὰ σωτήρια καὶ συλλέγοντα τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐλεημοσύνας τῶν Ὀρθοδόξων διὰ τὰς μεγάλας τότε ἀνάγκας τοῦ Π. Τάφου.

(1) Σημειωτέον, ὅτι τότε ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα Ἰάκωβος ὁ Πάτριος, καὶ πολλοὶ τῶν Ἄγιοταφιτῶν ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας. Σημειωτέον δ' ἔτι, ὅτι ὁ Παρθένιος ἐξόχως ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ Μελετίου, ἐπιτρόπου τότε τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου.

Ἐξελθὼν δὲ τοῦ περιβόλου τῆς Σιών ἐν ὅλῃ τῇ εὐαγγελικῇ ταπεινότητι, περιήρχετο τὰς χώρας καὶ τὰς πόλεις τῶν Ὀρθοδόξων κατὰ τὸ σύνθημα τῶν Πρωτοσυγκέλλων τοῦ Π. Τάφου, καὶ ἐπεσκέπτετο τοὺς ταπεινοὺς οἴκους τῶν ὑπὸ τὴν δουλείαν Ὀρθοδόξων. Ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὸν εὐαγγελικὸν λόγον, καὶ ἐνίσχυεν ἐν αὐτοῖς τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἔθνικόν αἴσθημα κατὰ πάσης ἐχθρικῆς ἐπηρείας, καὶ περιεχαράκου αὐτοὺς ἀσφαλῶς ἐν τῇ παρεμβολῇ τῆς Ὀρθοδοξίας, καταστρέφων πᾶν ὀχύρωμα τοῦ Παπισμοῦ καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι παντὸς ἔθνους ἐδέχοντο αὐτὸν εὐλαβῶς ὡς διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας· ἐξενίζον αὐτόν, ὡς λειτουργὸν τῆς Σιών, καὶ κατέθεντο αὐτῷ τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐλεημοσύνας, ὡς οἱ πάλαι τοῖς Ἀποστόλοις τοῦ Κυρίου τὰς λογίας. Τοῦτον δὲ οὐ μόνον οἱ ἀπλοῖ καὶ ἀμαθεῖς Χριστιανοὶ ἐσέβοντο, καὶ ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς αὐτοῦ συμπεριφορᾶς ἐρρῦθμιζον τὸν αὐτῶν βίον, ἀλλὰ καὶ τοῖς λογίοις ἦν φιλοτιμία προσοικειοῦσθαι αὐτῷ καὶ συνδιαλέγεσθαι περὶ πολλῶν ἀντικειμένων καὶ διάφορα ζητήματα συζητεῖν καὶ λίαν ἐπιτυχῶς ἐπιλύειν αὐτά. Οὗτος δὲ καὶ διδάσκαλος ἐχρημάτισεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου, μαθητοῦ Χρυσάνθου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, διδάσκων τὰ τέκνα αὐτοῦ τὴν τε θύραθεν καὶ ἔσω παιδείαν εὐσεβῶς καὶ φιλοτίμως, ἐφ' ᾧ καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο παρὰ τῶν τότε λογίων. Αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τῇ θανῇ τοῦ μακαριστοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου συνέταξε καὶ ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιόν λόγον (1), περιγράφας ἀκριβῶς τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ εὐεργετήματα τῆς μαυροκορδατικῆς οἰκογενείας. Τοίνυν ὁ ἱερός Παρθένιος οὐ μόνον τὸν κοινὸν λαὸν ἐστήριζεν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐγκρίτοις τοῦ ἔθνους ἡμῶν συνίστη σεβασμὸν τὸν πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς ἁγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος, προτρέπων βοηθεῖν τῷ Π. Τάφῳ [καὶ ζήλῳ θρησκευτικῷ καλλιεργεῖν τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμὸν.

Ἐπανακάμψαντα δὲ τὸν Παρθένιον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ἐδέξαντο

(1) Τὸν ἐπιτάφιον τοῦτον λόγον τὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παρθενίου συνταχθέντα εὑρομεν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Κοινοῦ τοῦ Π. Τάφου χειρόγραφον, οὗ ἀντίγραφον ἐδώκαμεν τῷ κ. Ν. Δραγοῦμη, διατρέβοντι τότε ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ τῷ 1862 ἔτει, ἵνα δημοσιεύσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος *Πανδώρα*. Ἐδημοσίευσεν δ' αὐτὸν εἶτα ὁ κ. Ἐπαμεινώνδας Σταματιάδης ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ τῶν μεγάλων διερμηνέων (σ. 105 κ.έ.).

ὁ τε Πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης λίαν εὐ-
 φροσύνως. Παρέδωκε δ' αὐτὸς οὐ μόνον τὰς τῶν Χριστιανῶν προσφο-
 ρὰς εἰς χρήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς διάφορα πολύτιμα πράγματα πρὸς
 κόσμον καὶ εὐπρέπειαν τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων. Ἐνεκεν οὖν
 τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ καὶ τῆς παιδείας καὶ διὰ τὸ πιστὸν αὐτοῦ τῆς
 ὑπηρεσίας ὁ Πατριάρχης Μελέτιος οὐ μόνον ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν
 ὑψηλὴν τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμίδα, χειροτονήσας αὐτὸν Μητροπολί-
 τιν Καισαρείας Παλαιστίνης, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἐπιτροπείας καθή-
 κοντα ἀνέθηκεν αὐτῷ. Ὡν δ' ἐπίτροπος, διὰ μὲν τῆς μαθήσεως αὐτοῦ
 τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς ἐναρέτου αὐτοῦ πολιτείας ἐρρύθμισεν ἐπὶ
 τὸ πνευματικώτερον τὰ τῆς ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος, ἀγάπην καὶ
 ζῆλον ἐμπνέων αὐτῇ καὶ τὸ πιστῶς καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως ὑπηρε-
 τεῖν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου· διὰ δὲ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ συνέσεως λίαν
 ἐπιτυχῶς διεξήγαγε τὰς πολυεεῖς καὶ δυσκόλους ὑποθέσεις τοῦ Κοι-
 νοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου, παριστὰς τὰ δίκαια τοῦ θρόνου ἐν τοῖς
 δικαστηρίοις διὰ τῆς ἱστορίας καὶ ἀποκρούων τὰ ἄδικα διαβούλια,
 τὰ τεκταινόμενα παρὰ τε τῶν Λατίνων καὶ Ἀρμενίων. Μετὰ συνέ-
 σεως δὲ καὶ τόλμης ἐλλόγου ὑπηρέτησε τῷ προκατόχῳ αὐτοῦ Μελε-
 τίῳ ἐν τῇ σπουδαίᾳ ἐκείνῃ διαφορᾷ τῇ μεταξὺ Ὀρθόδοξων καὶ Ἀρμε-
 νίων περὶ τῶν προνομίων τοῦ θρόνου διὰ τὰ πανάγια Προσκυνήματα.
 Τὴν δὲ παιδεῖν τοῦ Παρθενίου καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ οὐ μόνον ἐξε-
 πίμα τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀθωμανοί. Ὅθεν,
 ὅτε ὁ γηραιὸς Μελέτιος διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἡλικίας καὶ διὰ τὰς
 ἐκ ταύτης ἀσθενείας προὔβάλετο ἐπιμόνως τὴν παραίτησιν καὶ ἀπαλ-
 λαγὴν τῶν πατριαρχικῶν καθηκόντων, ἅπαντες κοινῶς καὶ ὁμοφώνως
 ἠτένισαν τὸ ὄμμα πρὸς τὸν Παρθένιον, καὶ διάδοχον αὐτὸν ἐξελέξαντο.

Ὁ οὖν ἱερὸς Παρθένιος, πεπρωκισμένος ὢν λόγῳ τε καὶ πάσῃ θεο-
 εἰδεῖ ἀρετῇ, ἀναγορεύεται κοινῶς παρὰ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀγιοταφικῶν Πατριάρχης Ἱεροσολύμων τῷ
 ἔτει 1737. Ἦν δὲ τότε ὁ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνος λίαν κατάχρεως,
 καὶ οἱ ἀπηνεῖς δανεισταὶ οὐ μετρίως ἐπίεζον τὸν νέον Πατριάρχην.
 Καὶ ἡ μὲν ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης λίαν ἐλυπεῖτο καὶ ἐθλίβετο, μὴ
 δυναμένη ἀνευρεῖν πόρους πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ χρέους, ὁ δὲ ἱεράρ-
 χης τῆς Σιωνίτιδος ἐκκλησίας θεμελιῶν τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν
 Θεόν, τὸν προνοοῦντα περὶ παντὸς τοῦ κόσμου, ἐδέετο αὐτοῦ θερμῶς,

καὶ ἐσκέπτετο πῶς ἀπαλλαγῆναι δεῖ τὸν θρόνον τοῦ ὑπερόγκου χρέους, εἰς ὃ ὑπέπεσον ἕνεκα τῆς μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων διαφορᾶς περὶ τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων τοῦ θρόνου. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν δὴ γράμματα πατριαρχικὰ τῇ συγκαταθέσει τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου δυνάμει τε πολλῇ καὶ ἀκαταμαχῆτῃ πειθοῖ λόγων συντεταγμένα πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξους ἐπιστέλλει, παροτρύνων αὐτοὺς εἰς ἔλεος καὶ βοήθειαν τῶν ἁγίων τόπων. Τοῖς γράμμασι δ' αὐτοῖς (1) συναπέστειλε καὶ κληρικούς ἱεροπρεπεῖς καὶ ἐναρέτους, παραστήσοντας τὰ δεινὰ τοῦ θρόνου καὶ συλλέζοντας τὰς κατὰ προαίρεσιν βοηθείας τῶν Ὁρθοδόξων. Εἶτα δὲ πρὸς ἔνδειξιν τοῦ περὶ τὰ ἐθνικὰ ζήλου καὶ

(1) Σημειωτέον, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἱερὸν Κοινὸν τοῦ Π. Τάφου εἰς τοσοῦτον ἐνδεῖας καὶ πτωχείας ἀφίκετο ἕνεκα τῶν περιστάσεων, ὥστε τὸ χρέος κατ' ἔτος ἐπολλαπλασιάζετο, καὶ ὁ Πατριάρχης εἰς ἀμηχανίαν εὐρίσκετο πρὸς ἀνακούφισιν αὐτοῦ καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν ἱερῶν Σεβασμάτων. Τὰς δυσοίστους οὖν ἀνάγκας τοῦ ἱεροῦ Κοινοῦ ὑπέβαλεν ὁ Μακαριώτατος τῷ οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κυρίῳ Παϊσίῳ καὶ τοῖς τοῦ ἔθνους ἐγκρίτοις. ὁ δὲ τῇ κοινῇ γνώμῃ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν ἐγκρίτων ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον συνοδικὴν τῷ ἔτει αὐτῷ, δι' ἧς προτρέπει τοὺς ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξους, ἵνα δέχωνται εὐλαβῶς τὸν Μακαριώτατον Παρθένιον καὶ χορηγῶσιν αὐτῷ ἕκαστος τὴν κατὰ προαίρεσιν συνδρομὴν τῷ δὲ Μακαριώτατῳ ἐπιτρέπει, ἵνα ἀκωλύτως ἐκτελῇ πᾶσαν ἱεροτελεσίαν πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Χάριν δὲ τῶν ἀναγνωστῶν μεταγράφομεν ἐνταῦθά τινα τῆς πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου. . . « Καὶ ἐπειδὴ ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ ἡ περὶ » ἡμᾶς ἱερὰ Σύνοδος καὶ ὁμήγυρις τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων γνωρίζομεν καλῶς, καὶ εἰ- » μεθα κατὰ πάντα βεβαιωμένοι εἰς τὴν ἀθλίαν καὶ ἐλεεινὴν κατάστασιν καὶ δυστυχίαν » τοῦ ἁγίου τούτου ὁσπητίου (τοῦ ἁγ. Τάφου) μετὰ πάσης προθυμίας καὶ ἀγάπης δε- » δῶκαμεν ἄδειαν τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι εἰς τὸ νὰ περιέλθῃ καὶ νὰ υπάγῃ εἰς ὅλας τὰς » ἐπαρχίας τε καὶ παροικίας, πολιτείας τε καὶ χώρας κλπ. τὰς ὑποκειμένας τῷ καθ' ἡ- » μᾶς πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ, καὶ νὰ ἐκτελῇ ἀνεμποδίστως πάντα τὰ » ἐκκλησιαστικὰ πανταχοῦ εἰδήσει τῶν κατὰ τόπους προϊσταμένων συναδελφῶν ἡμῶν » ἀρχιερέων καὶ μετὰ τῆς νενομισμένης κανονικῆς παρατηρήσεως, καὶ νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ » νουθετῇ καὶ νὰ διδάσκῃ ὅλους σας ἐκκλησιαστικῶς. . . Τούτου χάριν γράφοντες διὰ » τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος, πρῶτον μὲν εὐχό- » μεθα καὶ εὐλογοῦμεν ἀπαξάπαντας ὑμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους Χριστιανούς, » τὰ εὐλογημένα καὶ ἀγαπητὰ ἡμῖν τέκνα, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκοὺς, μικροὺς καὶ » μεγάλους. . . καὶ συμβουλευόμεν, καὶ πατρικῶς ἐντελλόμεθα, καὶ παραγγέλλομεν, καὶ » σᾶς παρακινούμεν, ὅπως τὸν διαληφθέντα Μακαριώτατον καὶ ἁγιώτατον Πατριάρχην » τῶν Ἱεροσολύμων κ. κ. Παρθένιον τὸν συνάδελφον ἡμῶν περιπόθητον, ἐρχόμενον » σὺν Θεῷ σωματικῶς εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ πολιτείας. . . ὅλοι σας κοινῶς, ὡς εὐσε- » βεῖς καὶ εὐλαβεῖς καὶ φιλόχριστοι Χριστιανοὶ νὰ ὑποδεχθῆτε τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα » μετὰ πάσης εὐλαθητικῆς ὑποκλίσεως καὶ τιμῆς καὶ δεξιώσεως τῆς προσηκούσης. . . » ἀπονέμοντες εἰς τὴν Μακαριότητα Αὐτοῦ πᾶσαν εὐλάβειαν καὶ τιμὴν, καὶ ὑπακούοντες » κατὰ πάντα εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς διδασκαλίας καὶ συμβουλὰς. . . Σῴζεται δὲ » ἡ Ἐγκύκλιος αὕτη ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Κοινοῦ τοῦ Π. Τάφου.

αὐτοπροσώπως χώρας καὶ πόλεις πολλὰς καὶ πολίχνια ἄπειρα περιερχόμενος ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ πολλῷ, ἐν ὁδοιπορίᾳ πολυχρονίῳ καὶ ταλαιπωρίαις τοῦ σώματος ποικίλαις, ἐπέχεεν αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιών εὐλογίαν, ὡς δρόσον Ἀερμών, διδάσκων καὶ καθοδηγῶν τοὺς λαοὺς εἰς τὴν σωτήριον ὁδόν, συμβουλευὼν αὐτοῖς καὶ παροτρύνων εἰς τὸ βοηθεῖν τοῖς ἐθνικοῖς ἔργοις πρὸς στήριξιν καὶ προαγωγὴν αὐτῶν ἐπὶ τὰ κρείττω διὰ τὴν ἐθνικὴν δόξαν(1). Οὕτω δὲ ὁ ἱερός Παρθένιος μετὰ τὸ εὐλογῆσαι καὶ διδάξαι τοὺς λαοὺς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐπανακάμπτων ἀπὸ τῶν πολυμόχθων ὁδοιποριῶν, ὡς ὀκτὰς μεγάλην κκτήγητο εἰς τὴν λιμώττουσαν τῆς Σιών παραλίαν, ἐπικομιζουσα τὰ τίμια ἀγώγιμα τῆς τῶν Ὁρθοδόξων προαιρετικῆς ἐλεημοσύνης. Τὰ ἐλέη δὲ ταῦτα, ἅπερ ἐκομίσατο ὁ θεσπέσιος Παρθένιος καὶ οἱ μετὰ πατριαρχικῶν γραμμάτων ἀποσταλέντες ἐνάρετοι καὶ πιστοὶ ἱερομόναχοι τοῦ θρόνου, ἔσωσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀπὸ τοῦ ναυαγίου τὸ δεινῶς κυμαινόμενον σκάφος τῆς Σιών δι' αὐτῶν γὰρ οὐ μόνον τὸ χρέος ἅπαν θεία δὴ που ἀρωγῇ ἐξώφλησε, καὶ ὄλως αὐτὸ ἐξήλειψεν, ἀλλὰ καὶ τῆς συναγομένης λογίας ποσότητα ἱκανὴν τῷ τοῦ Π. Τάφου Ταμείῳ ἐναπέθηκε πρὸς θεραπείαν μελλουσῶν ἀναγκῶν· τὸ γὰρ χριστεπώνυμον τῆς Ὁρθοδοξίας πλήρωμα πολλὰ καὶ μεγάλα βοηθήματα ἐχορήγησε τῷ Π. Τάφῳ διὰ τε τὸ ἐνάρετον τοῦ ἱεράρχου τῆς Σιών καὶ τὸ σοφὸν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἱερός Παρθένιος, τὸν ἀποστολικὸν αὐτοῦ καὶ πατριαρχικὸν θρόνον τοῦ βαρέως χρέους ἀπαλλάξας διὰ τῆς τῶν Ὁρθοδόξων χρηματικῆς συνδρομῆς, συνεσκέπτετο τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ Ἀδελφότητι περὶ ἄλλων αὐτοῦ πραγμάτων βελτιώσεως, οἱ Λατίνοι μὴ φέροντες ὄραν πό τε δραστήριον καὶ φιλόκαλον τοῦ ἱεροῦ Παρθενίου, ἀλλὰ φθόνῳ μισοκάλῳ κινούμενοι, ἄλλας πάλιν ἐπιβουλίας στυγεράς καὶ λίαν ζημιώδεις τεκταίνονται κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ νέον λάκκον καὶ βαθύν

(1) Οἱ Πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων, ὄντες πεπαιδευμένοι καὶ ἄνδρες ἀποστολικοί, οὐ μόνον ἐν ταῖς περιουσίαις ἔφερον τὴν ἐνδυμασίαν τῆς σεμνότητος καὶ ταπεινοφροσύνης, τὴν ῥάβδον τῆς εἰρήνης καὶ τὰ σανδάλια τῆς εὐαγγελικῆς ὑπακοῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς αὐτοῖς περιεκοσμοῦντο καὶ ὄντες ἐν τῷ ἀποστολικῷ καὶ πατριαρχικῷ αὐτῶν θρόνῳ. Ὑπηρετοῦν οὐχὶ ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ. Καὶ πᾶσα μὲν εὐπρέπεια τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου ἦν αὐτοῖς τιμὴ καὶ δόξα, πᾶσα δ' αὐτῶν πολυτέλεια καὶ κομψότης καὶ ἀβρότης καὶ ἡδυπάθεια, καὶ εἴ τι ἄλλο φίλον αὐτοῖς ὕβρις ἐστὶ τῷ Θεῷ, καὶ ἀθέτησις τῶν παραγγελιῶν τοῦ οὐρανοῦδᾶμονος Παύλου.

ἀνασκάπτουσιν, εἰς ὃν κατὰ τὸν προφήτην ἐπέπεσον αὐτοὶ εἶτα· «Βδέλυγμα γὰρ Κυρίου λογισμὸς ἄδικος» (1). Ἐτυχε δὲ διαμένων ὁ Πατριάρχης ἐν Ἱερουσαλήμ τῷ 1738 ἔτει καὶ κατὰ τὸ σύνθημα τὴν παραμονὴν τῆς τῶν Χριστουγέννων ἑορτῆς ἀπῆλθεν εἰς Βηθλεὲμ μετὰ προσκυνητῶν Ὁρθοδόξων οὐκ ὀλίγων ἐν ἐπισημότητι· οἱ δὲ Λατίνοι κακοβούλως φερόμενοι, οὐκ ἀνέφξαν αὐτῷ τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας, καίτοι ἐπὶ πολὺ ἔξωθεν παραμείναντι, οὐδὲ τῶν λιπαρῶν αὐτοῦ ἰκυσίων εἰσήκουσαν. Τοῦτο δὲ τοσοῦτον ἐλύπησεν αὐτόν, ὥστε λιποψυχῆσας μικροῦ ἐδέησε τὸ ζῆν ἀπολιπεῖν. Εἰς ἑαυτὸν δ' ἀνελθὼν, τοσοῦτον ἐδάκρυσεν, ὥστε θερμῶς ἐπεκαλέσατο τὸν ἐν Σπηλαίῳ σαρκὶ γεννηθέντα Σωτῆρα ἡμῶν Θεόν, τὸν ἐνισχύοντα ἀδυνάτους καὶ ταπεινοῦντα ἰσχυροὺς καὶ ὑπερηφάνους, καὶ ἐδεήθη αὐτοῦ μὴ πρὶν ἢ κύριος γένηται τῶν Π. Προσκυνημάτων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῷ Θεῷ παραδοῦναι. Ὁ δὲ τῶν ἀδικουμένων προστάτης ἤκουσε τοῦ μετὰ θερμῶν δακρύων δεομένου, καὶ τὴν εὐσεβῆ καὶ δικαίαν αὐτοῦ αἴτησιν ἠδόκησεν ἐκπληρωθῆναι τοῖσδε τινὶ τρόπῳ.

Οἱ Λατίνοι, προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν δυτικῶν τῆς Εὐρώπης δυνάμεων, οὐ μόνον καθ' ὅλην τὴν Παλαιστίνην πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ προσηλυτισμοῦ τῆς παποφροσύνης πολυειδῶς ἐπίεζον τοὺς Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ καὶ παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ἀπογυμνῶσαι τῶν Π. Προσκυνημάτων καὶ τῶν ἀρχαίων σουλτανικῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων. Καὶ δὴ τὸ ἔτος 1756 κινοῦνται κατὰ τοῦ αἰοιδίμου Παρθενίου, ἀρχόμενοι οὕτω. Εἰσάγουσιν εἰς τὸν ἱερόν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαίων (2) πολλοὺς Ἀραβας λατινόφρονας καὶ κρυφίως ὀπλοῖς παντοίοις ὀπλιζοῦσιν αὐτούς, ὡς ἀποστάτας καὶ ἀνατροπῆς τῶν καθεστώτων. Οὗτοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπιτίθενται τοῖς ἡμετέροις ἐν ὥρᾳ λιτανείας, καὶ ὁ τόπος τῆς προσευχῆς μεταβάλλεται εἰς πεδῖον μάχης. Πληροῦται ὁ ναὸς γοερῶν

(1) Παροιμ. 12, 26.

(2) Σημειωτέον, ὅτι ἐν ταῖς μεγάλας ἑορταῖς, καθ' ἃς γίνονται λιτανεῖαι ἐν τῷ εὐρυτάτῳ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἀφ' ἑσπέρας τὰ πλῆθη τῶν προσκυνητῶν Ὁρθοδόξων, Λατίνων καὶ Ἀρμενίων καὶ τῶν ἄλλων Κοινοτήτων Κοπτῶν, Σύρων καὶ Ἀβησσυνῶν εἰσῆρχοντο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἐνυκτέρευον προσεχόμενοι ἐν αὐτῷ, κλεισμένης τῆς θύρας τοῦ ναοῦ μέχρι πρωίας. Ἦδη δὲ πρό τινων ἐτῶν ἡ συνήθεια αὕτη κατηργήθη, ἀφ' ὅτε τὸ ἄνοιγμα τῆς θύρας (ἁγίας Πύρας) τοῦ ναοῦ κανονισθὲν μένει ὑπὸ τὴν διάθεσιν τῶν τριῶν ἔθνων, Ἑλλήνων, Λατίνων καὶ Ἀρμενίων.

φωνῶν, ῥηγνύονται κεφαλαὶ καὶ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, συντρίβονται κειμήλια, διαρπάζονται πολύτιμα πράγματα, καὶ ὅλος ὁ ναὸς γυμνοῦται τοῦ πολυτελοῦς ἐκείνου κόσμου· αἱ δὲ ζημίαι ἐγένοντο ἡμῖν μέγιστα, ἄρπαγέντων πολλῶν ἡμῶν πολυτίμων πραγμάτων παρὰ τῶν ὁμοδόξων αὐτῶν Ἀράβων. Καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ μὲν ταῦτα ἔπραττον βανδαλικῶς, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ τί ἐμηχανῶντο; Διὰ τῶν πρέσβειων τῶν δυτικῶν δυνάμεων ἐζήτησαν παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως πάντα τὰ Π. Προσκυνήματα φιλικῶς δῆθεν, διαβάλλοντες τοὺς Γραικοὺς πολυειδῶς καὶ ἐνεργοῦντες διὰ πάσης δολιότητος παρὰ τοῖς μεγιστᾶσι τοῦ κράτους. Ἄλλ' ὁ Ῥαγίπ πασσαῆς, ἀνὴρ περίφημος καὶ πολυμαθής, συνετὸς καὶ πολύπειρος καὶ τὸ δίκαιον εἰς τὰ μέγιστα σεβόμενος, ὧν ὕπατος κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, καὶ ἀκριβῶς γινώσκων τὰ ἐν Συρίᾳ Παλαιστίνῃ καὶ Αἰγύπτῳ (1) παρὰ τῶν δυτικῶν κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἐπιγεγόμενα, ἐδικαίωσέ τοὺς Ὀρθοδόξους, γινώσκων καλῶς, ὅτι αὐτοὶ οὐ μετρίως ἀδικοῦνται παρὰ τῶν Λατίνων. Τὴν δὲ λύσιν τῶν ζητημάτων, ἄπερ ὑπέβαλον οἱ δυτικοὶ τῷ ὑπάτῳ, λίαν φρονίμως δέδωκεν αὐτὸς τῷ νουεχεὶ καὶ πολιτικῷ τρόπῳ τῷδε· οἷον ἀμφοτέρους τοὺς διαφορομένους δέον ἐμφανισθῆναι τῷ ὑπατικῷ βήματι (2).

Μαθὼν οὖν ὁ ἱερός Παρθένιος πάντα τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ γεγονότα ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ ὅσαι καὶ οἵαι ζημίαι ἐγένοντο τοῖς Ὀρθοδόξοις ὑπ' αὐτῶν, ἐσκέπτετο περὶ τοῦ πρακτέου ἡσύχως καὶ ἀταράχως· ἐν τῷ συσκέπτεσθαι δὲ περὶ τούτου ἀνηγγέλθη αὐτῷ καὶ ὅσα τῶν Προσκυνημάτων ἀπαιτοῦσιν οἱ Λατίνοι ἀδίκως, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τούτῳ ἐταράχθη, οὔτε ἐδειλίασεν, ἀλλὰ τῷ μόνῳ Θεῷ τῷ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθοῦντι δόξαν ἀνέπεμψεν. Ἐν τούτοις δὲ παραγίνεται αὐτῷ ὁ εὐλαβέστατος καὶ ἄκρος ζηλωτῆς τοῦ Π. Τάφου Ἀλέξανδρος ὁ Ὑψηλάντης, ὃς ἦν τῷ ὑπάτῳ ἀρχιατρός, καὶ γινώσκει τῷ Μακαριωτάτῳ ἀκριβῶς τίνας ἀπαιτήσεις ὑπέβαλον οἱ Λατίνοι τῷ ὑπάτῳ διὰ τῶν

(1) Κάλλιστα ἐγνώριζεν ὁ ὕπατος τὰ κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ σκευωρήματα τῶν Ἰησοῦιτῶν, ἐπειδὴ ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις προϋπήρξε Διοικητής.

(2) Ὁ ὕπατος νουεχῶς ἐποίησατο τοῦτο, τὸ περὶ τῶν Π. Προσκυνημάτων ζήτημα τῷ ὑπατικῷ Συμβουλίῳ ἀναθέμενος, ἐν' οἷς Γραικοὶ παρουσιάσωσι τὰ αὐτῶν σουλτανικὰ χρυσόβουλλα, καὶ οἱ νομικοὶ ἴδωσιν αὐτά, ἐξελέγξωσι δ' εἴτα πάντες κοινῶς τὰς ἀδίκους τῶν Λατίνων ἀπαιτήσεις, ὡς καὶ ἐγένετο ὑπὲρ τῶν Γραικῶν.

πρέσβων, και ὅποια ἢ μετὰ δικαιοσύνης ἀπόφαισι τοῦ ὑπάτου. Μετὰ δὲ τοῦτο συνεβούλευσεν αὐτῷ α') ἵνα πρόχειρα ὡσι τὰ σουλτανικά χρυσόβουλλα, τὰ ἀρχαιότατα· β') ἵνα εὖρη και ἔχη ἐτοιμοὺς ἄνδρας ἀξιόυς και ικανοὺς, οἵτινες παρασταθήσονται τῷ ὑπατικῷ Συμβουλίῳ (Κριτηρίῳ) μετὰ τῶν ἐγγράφων και θεσπισμάτων και εὐστόχως και προσφυῶς ἀποκριθήσονται τοῖς ἐρωτῶσιν αὐτοὺς, και γ') ἵνα τῷ ὑπάτῳ δῶ ἀναφορὰν κατάλληλον. Ὁ οὖν ἱερός Παρθένιος, πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου μετὰ σκέψεως και κρίσεως βαθείας μελετήσας, ἐξελέξατο τοὺς νοημονεστέροὺς και ἐμπειροτέροὺς Ἀγιοταφίτας, ἐν οἷς και ὁ Πρωτοσύγγελλοσ Γερμανὸς Κύπριοσ, και κατὰ συμβουλήν τῶν ἐγκρίτων τοῦ ἔθνοὺς συντάξας τὴν κατάλληλον ἀναφορὰν(1), ἐνεχείρισεν αὐτὴν τοῖς ἐκλελεγμένοις Ἀγιοταφίταις μετὰ τῶν ἀρχαίων σουλτανικῶν χρυσοβούλλων και θεσπισμάτων, και κλίνων γόνυ, ἐδεήθη θερμῶς τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ πληρῶσαι τὴν καρδίαν τῶν κριτῶν ῥημάτων δικαιοσύνης.

Λαβόντες οὖν οἱ εἰρημένοι Ἀγιοταφίται τὰ εἰρημένα ἐγγραφα και ἀπελθόντες, ἐνεφανίσθησαν τῷ ὑπάτῳ, και δεδώκασιν αὐτὴν αὐτῷ. Ταύτης δὲ ἐνώπιον τῶν μεγιστάνων ἀναγνωσθείσης, οἱ ἐγχειρίσαντες αὐτὴν ἐρωτηθέντες παρὰ τοῦ Ῥεῖζ ἐφένδη, εἰ ἔχουσι μάρτυρας και ἀποδείξεισ, ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ. Προσκνημάτά εἰσι τῶν Ῥωμαίων (Ἑλλήνων), ἀπεκρίθησαν μετὰ θάρρουσ, και μάλιστα ὁ Πρωτοσύγγελλοσ Γερμανὸσ ὁ Κύπριοσ· μάλιστα ἔχομεν ἀποδείξεισ και μάρτυρας τοσοῦτον ἀληθεῖσ και ἀξιοπίστωσ, ὥστε παντελῶσ οὔτε ἐρευναν οὔτε ἐξέτασιν ἐπιδέχονται. Ἀποδεξάμενοσ δ' ὁ ὑπατοσ εὐμενῶσ τὰσ ἀπαντήσεισ τῶν παρισταμένων, διέταξεν, ἵνα μετὰ τρίτην ἡμέραν παρασταθῶσιν αὐθισ ἐνώπιον τοῦ ὑψηλοῦ βήματοσ (τοῦ Συμβουλίου), φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰσ ἀποδείξεισ και τοὺσ μάρτυρασ, ὅπωσ τὰ

(1) Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἱεροῦ Κοινοῦ τοῦ Π. Τάφου σώζεται αὐτόγραφοσ ἔκθεσισ ὅλησ τῆσ ἐν λόγῳ ὑποθέσεωσ, συνταχθεῖσα παρὰ τοῦ αοιδίμου Πατριάρχου Παρθενίου ἐν γλώττῃ ἐχούσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ὑφὴν και τὴν σαφήνειαν. Ἐν αὐτῇ ἀναγινώσκει τισ ὅλην τὴν ἀναφορὰν, και διέρχεται ἐπὶ ὄνομα πολλῶν οἰκογενειῶν ἐπισήμων τῆσ ἐποχῆσ ἐκείνησ και θαυμάζει τὴν εὐσέθειαν και τὸν περὶ τὰ θεῖα και ἔθνικὰ Προνόμια διάπυρον ζῆλον τῶν συντελεσάντων ἐντιμοτάτων προσώπων εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἔκθεσιν τῆσ περὶ τῶν Π. Προσκνημάτων σπουδαίασ ὑποθέσεωσ. Περιγράφει δ' αὐτὴν ἀκριβέστατα και ἐν πληρεῖ λογικῇ ἢ δὲ ἀνάγνωσισ αὐτῆσ λίαν ὠφέλιμοσ ἦν τοῖσ τότε Ἀγιοταφίταισ και τοῖσ νῦν. Σύγχεται δὲ τὸ ὅλον τεῦχοσ ἐξ 70 περίπου φύλλων εἰς 4^{ον} μικρόν.

περὶ τούτου ἀκριβέστερον ἐξετασθῶσι, καὶ τὸ δίκαιον οἷς ἀνήκει ἀποδοθῆ. Ἐπιστάσης οὖν τῆς τρίτης ἡμέρας, καὶ τοῦ ὑψηλοῦ συμβουλίου πλήρους συγκροτηθέντος ὑπὸ τῶν νομικῶν καὶ λοιπῶν μεγιστάνων, παρεστάθησαν πάλιν ἐνώπιον αὐτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν οἱ ἡμέτεροι καὶ οἱ Λατῖνοι ἀντιπρόσωποι. Καὶ οἱ μὲν Λατῖνοι ἴσταντο, οἱ δὲ ἡμέτεροι τῇ νεύσει τοῦ ὑπάτου ἐγχειρίσαντες τὰ ἀνὰ χεῖρας σουλτανικὰ χρυσόβουλλα καὶ θεσπίσματα, εἶπον· « Ἴδου αἱ ἀποδείξεις ἡμῶν καὶ οἱ μάρτυρες πρὸς διαβεβαιώσιν ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ ἱερὰ Προσκυνήματα ἐξ ὑπαρχῆς ἡμῖν ἀνήκουσι τοῖς Ὁρθοδόξοις καὶ οὐχὶ τοῖς Λατῖνοις ». Οἱ δὲ νομικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ Συμβουλίου λαβόντες τὰ σουλτανικὰ ἔγγραφα καὶ τοὺς παρασταθέντας ἀπολύσαντες διεξῆλθον μετ' ἐπιστάσις καὶ κρίσεως βαθείας τὰ βασιλικά προστάγματα. Διαβεβαιωθέντες δ' ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ Προσκυνήματα ἀνέκαθεν παρὰ τῶν σουλτάνων τοῖς Γραικοῖς ἐδόθησαν καὶ οὐχὶ τοῖς Λατῖνοις, καὶ ὅτι οἱ δυτικοὶ παρὰ τὸ δίκαιον διαταράττουσι τοὺς Γραικοὺς καὶ αὐθαδῶς καταπατοῦσι τὰ δίκαια αὐτῶν καὶ βλάπτουσι αὐτοὺς ἐπιζημίως διαβάλλοντες πολυτρόπως, παμψηφεί δι' ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς ἐπέδωκαν τῷ σουλτάνῳ τὰς κατὰ τὸ δίκαιον νομικὰς αὐτῶν ἀποφάσεις. Ταύτην δὲ τὴν νομικὴν ἀπόφασιν μελετήσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπικυρώσας προσέταξεν ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ τοῦ συμβουλίου ἐγγράφαι τὸ « Ἐγένετο ἡ βασιλικὴ μου ἄδεια ». Τούτων οὖν πάντων κατὰ νόμον καὶ τάξιν γενομένων, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ γραφείου ὁ περιληπτικὸς ὑψηλὸς ὀρισμὸς πάντων τῶν διατρεζάντων, καὶ, δι' αὐτοκρατορικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθεὶς, ἐπεδόθη τῷ Πατριάρχῃ Παρθενίῳ ἐν ἔτει Ὁθωμανικῷ 1170, ἧτοι τῷ 1757 (1). Τοῦτον δὲ ὁ

(1) Πρὸς μεῖζονα κατάληψιν τῶν περὶ τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων γεγονότων χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, μεταφέρομεν ἐνταῦθα καὶ τὸ τοῦ Ὁσμάν χρυσόβουλλον, ἐν ᾧ περιληπτικῶς ἐμπεριέχονται πάντα τὰ τέως ὑπὸ τῶν Λατίνων κατ' ἡμῶν διὰ δολογραφίας ἐνεργηθέντα. Ἄρχεται δὲ τὸ μὲν βασιλικὸν αὐτόγραφον οὕτω « Κατὰ τὴν διάληψιν του ἐνεργείσθω » ὁ δὲ ὀρισμὸς ἔχει ὡδε. « Ὁ τῆς Ἱερουσαλήμ Ρωμαιοῦ Πατριάρχης Παρθένιος ἔδωκεν ἀναφορὰν εἰς τὸ κράτος μου διαλαμβάνουσαν, ὅτι κατὰ τοὺς ὀρισμοὺς τοὺς διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπικυρωμένους ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσίν τους τὰ τε ἐντός καὶ ἐκτός τῆς Ἱερουσαλήμ προσδιωρισμένα καὶ αὐτοῖς ἐξιδιασμένα Προσκυνήματα καὶ θέλοντες ἤδη νὰ ἀπέλθωσιν εἰς προσκύνῃσιν τῆς Ἀποκαθηλώσεως ἐμποδίζονται καὶ ἐνοχλοῦνται ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ ὅποιοι ἐκυρίευσαν τὰ ἐν τῇ Ἀποκαθηλώσει δύο μανουάλια αὐτῶν καὶ τὰς Κανδήλας καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Κουβουκλίου τοῦ μνήματος τοῦ Ἰησοῦ μικρὸν κουμπέν, καὶ τοὺς πρὸς χάριν προσκυνήσεως

αοιδιμος Παρθένιος δεξάμενος μετὰ χαρᾶς καὶ τὰ εὐχαριστήρια ἀποδούς τῷ ἐνισχύοντι Θεῷ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ταπεινοὺς ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ βασιλικοῦ ὑπαλλήλου δι' οὗ καὶ γράμματα ἀπέστειλε πατριαρχικὰ τὸ μὲν ἵνα παραστήσῃ τοὺς ὑπὲρ τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων πατριαρχικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν βασιλικὴν εὐμένειαν,

ἀπερχομένους κάμνουσιν ἐξιγέτι, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου κειμένων, μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ῥωμαίων Προσκύνημα, καὶ τὸ ἄνω τούτων τῶν καμαρῶν μέρος μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Φράγκων κατάλυμα καὶ οἴκημα, ἐν ᾧ διέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὸ ρηθὲν αὐτὸ Προσκύνημά των, οἱ Φραγκοκαλόγεροι βάλλοντες αὐτοὺς μὲ ξύλα καὶ πέτρας καὶ πυροβόλα ἐπιβουλεύονται αὐτοῖς· καὶ ὅτι τὴν ἐν Βηθλεὲμ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Σπηλαίον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῶν κλειδῶν κυριεύσαντες, ὅταν ἀπέρχωνται οἱ Ῥωμαῖοι προσκυνητὰ χάριν προσκυνήσεως, δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν, ἀλλὰ μετὰ δύο καὶ τρεῖς ὥρας, ὅταν θέλωσι, προξενούντες ἀτιμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ περιφρόνησιν καὶ ὅτι κυριεύσαντες τὰ δύο κλειδιά τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν θυρῶν τοῦ ρηθέντος Σπηλαίου, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν δύο κομμάτια περιβόλια καὶ ἐλαιῶνας, καὶ τὸ ἐν τῇ Γεθσημανῇ μνημεῖον τῆς Μαρίας, ἀδικοῦσι παρενοχλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐναντίως φερόμενοι τῶν εἰς χεῖρας των σωζομένων παλαιῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν· καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἔλαβον καὶ οἱ Φράγκοι ὄρισμόν κατὰ τὸ 1169 ἔτος διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ρηθέντος Κουβουκλίου κατὰ τὸν ὄρισμόν τὸν ἐκδοθέντα τῷ 1060 ἔτει, μὲ αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ πρόφασιν εἶναι προφανέστατον, ὅτι αὐτοὶ θέλουσι μετακομίσει τὰς πέτρας τῶν Προσκυνημάτων εἰς τὴν Φραγκίαν καὶ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλουσι παρακηθηθῆ οἱ Ῥωμαῖοι νὰ πηγαίνωσιν ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης χάριν προσκυνήσεως καὶ νὰ γίνωνται Κατόλικοι. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀναφορὰν των ταύτη ἐνεφάνισαν καὶ ἄλλην κοινήν των Ἱεροσολυμιτῶν ἀναφορὰν ἀραβιστὶ γεγραμμένην, ἐξαιτητικὴν ἐκδόσεως ἱεροῦ μου ὄρισμοῦ καταπαυστικοῦ καὶ ἐμποδιστικοῦ τῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐναντίον τῆς ἀρχαιότητος γινομένων ἐπηρεῶν καὶ ἐνοχλήσεων τῶν Φράγκων καὶ παρεκτικοῦ τῆς κυριότητος τοῦ ρηθέντος Κουβουκλίου καὶ τῶν λοιπῶν τόπων εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ ἔκπαλαι. Προσεπιτούτοις θεωρηθέντων πολλάκις καὶ τῶν ἐνημειώσεων καὶ καταγραφῶν τῶν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων δοθέντων ἔκπαλαι παρὰ τῶν προπαραελθόντων βασιλέων ὑψηλῶν ὄρισμῶν (αἱ ὁποῖαι καταγραφαὶ σώζονται εἰς τὸ Διβάν-Καλεμί), εὗρέθη ὅτι εἶναι δεδομένους εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸν ἀχδιναμὲ τοῦ Χαζρετ-᾽Ωμερ-Χαττάπ τοῦ Β' χαλιφῆ, καὶ κατὰ τοὺς ὄρισμούς των προπαραελθόντων βασιλέων ὑψηλὸς ὄρισμὸς παρὰ τοῦ ἀλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ Σουλτάν-Σελίμ-Χάν δι' αὐτογράφου του βασιλικοῦ ἐπικυρωμένος κατὰ τὸ 923 ἔτος, διαλαμβάνων, ὅτι τὸ ἀντικρὺ τῆς θύρας τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ καμαμὲ λεγομένου ναοῦ πρὸς μεσημβρίαν κείμενον μουγτεσελ καὶ τὰ δύο μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τοῦ τῆ Πατριαρχείᾳ ὑποκειμένου καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαρίας λεγομένου, τὸ μέσον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν Τάφον καὶ τὸν κουμπέν μὲ ὅλα τὰ Προσκυνημάτα, τὰς ἐκτὸς τοῦ καμαμὲ ἐν τῇ αὐτῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης, τὴν Ἁγίαν Θέκλαν, τὴν Σειδανάγίαν, τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ Ἁγίου Μι-

τὸ δὲ ἵνα συμβουλευσῆ καὶ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀδελφοὺς πρὸς ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης. Ἀφικόμενος οὖν ὁ ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τῇ 11 τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου καὶ τῇ 23 τοῦ αὐτοῦ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, εἰσελθὼν εἰς τὸν ἱερόν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἤρξατο τοῦ πραγματοποιεῖν τὰς ἐν τῷ βασιλικῷ ὀρισμῶ

κατὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ κήπου, τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἕτερον μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, καὶ ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ, τὸν Ἁγίον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου τῶν Γκουρτζιδῶν, τὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας, τὴν Ἁγίαν Σιών, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁσπήτιον τοῦ Ἄννα, τὰ εἰς τὸν κάμπον μνημεῖα, τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ Ἁγίου Συμεῶν, τὸ τοῦ Ἁγίου Ἡλιοῦ μετὰ τῶν ἐλαιῶνων καὶ ἀμπελώνων, τὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα, τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πείτουζιάλα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐν τῇ Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν, καὶ τὰ περὶ δύο κόμματα τῶν κήπων, καὶ τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖα τῶν, καὶ τὰ εἰς ἄλλα χωρία μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας τῶν νὰ ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν, καὶ περὶ τούτων κανὲν ἄλλο ἔθνος νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῆ· καὶ ὅτι μετὰ τοῦτο ὁ ἀσπίδμος Σουλτάν-Σουλεϊμάν-Χάν ἔδωκεν αὐτοῖς ὄρισμόν με βασιλικὸν τοῦ αὐτόγραφον ἐπικυρωμένον, ἐκδοθέντα τὸ 933 ἔτος, ἵνα ἐνεργῆται τὰ ἐν αὐτῷ ἀπαραβάτως· καὶ ὅτι ἐπειτα μετὰ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φράγχοι τὴν ἐν τῷ ναῷ τοῦ καμαμὲ Ἀποκαθίλωσιν καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὰ περιβόλια καὶ τὰς καμάρας, μετὰ τὸν Γολγοθᾶν καὶ μετὰ τὰ Κανδήλια καὶ μανουάλια καὶ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν (τὰ ὅποια ὅλα ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων), ἐθεωρήθη αὕτη ἡ διαφορά τῶν ἐν βασιλευσῆ μετὰ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν ἐπὶ παρρουσίᾳ τοῦ Σεῖχ-ουλ-ισλάμη καὶ τῶν Καζασκέρηδων, καὶ μετὰ τὸ νὰ ἀπεδείχθη κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν σωζόμενα ἀποδεικτικά, ὅτι εἰσὶ τῶν Ρωμαίων, ἀπεφασίσθη νομικῶς νὰ εἶναι πάλιν τῶν Ρωμαίων. Ἄλλ' αὐτοὶ ἐναντίως τῇ ἀρχαιότητι φερόμενοι πεισματικῶς πάλιν ἐνοχλοῦσαν τοὺς Ρωμαίους· ὅθεν ὁ τῶν Ρωμαίων Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν καλόγεροι δόντες ἀναφορὰν ἐζητήσαντο, ἵνα οἱ εἰρημένοι τόποι δηλ. ἡ Βηθλεὲμ καὶ τὰ περιβόλια καὶ ὁ καμαμὲ καὶ τὰ κανδήλια καὶ αἱ καμάραι [καὶ] τὰ κλειδιά παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ρωμαίους ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς. Ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ τὸ 1047 ἔτος ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὄρισμός με βασιλικὸν αὐτόγραφον ἐπικυρωμένον παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Σουλτάν-Μουράτ-Χάν· καὶ ὅτι μετ' αὐτὸν ἀνεκαίνισε τοῦτον τὸν εἰρημένον ὄρισμόν με βασιλικὸν τοῦ αὐτόγραφον κατὰ τὸ 1054 ἔτος ὁ διάδοχος Σουλτάν-Ἰμπραχίμ-Χάν· καὶ ὅτι μετὰ ὅλα αὐτὰ πάλιν οἱ Φράγχοι ὄχι δὲν κατεπίσθησαν, οὐδὲ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ καμαμὲ Κουβούκλιον δυναστικῶς καὶ ἐνεωτέρισαν διαφόρους νεωτερισμούς, τὸ ὅποῖον καὶ ἀνηγέθη δι' ἀναφορᾶς· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο ἐνδιαφερόμενα μέρη ἐχριστολογήθησαν εἰς τὸ ὑψηλὸν μας βῆμα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀρχικῶν καὶ μεγιστάνων· καὶ ὅτι οἱ Φράγχοι, προτείναντες ἐν τῇ χριστολογίᾳ, ὅτι ἔχουσιν ἀποδεικτικά περὶ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν, ἐζήτησαν διορίαν· ἀλλὰ μετὰ ὅλον ὅπου παρῆλλον ἕξ μῆνες, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐμφανίσωσι κανὲν ἔγγραφον καὶ ἀποδεικτικόν· δι' ὃ κατὰ τοὺς εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων ἱεροὺς ὄρισμούς παρεδόθησαν εἰς χεῖρας τῶν οἱ ρηθέντες τόποι, ὁμοίως καὶ τὰ ρηθέντα κλειδιά ληφθέντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Φράγκων.

ύψηλὰς διαταγὰς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀποσπάσας τῶν Λατίνων τὰς Κλάπας, ἤτοι τὸ παρεκκλήσιον τῶν Κλαπῶν καὶ τῆς Θεοτόκου, μεθ' ὅλου τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑπὸ τὰς ἐπτὰ στοῶς (καμάρας), ὧν τὸ ἐπάνω καὶ νῦν ἐστὶν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Λατίνων, παραδέδωκε τοῖς Γραικοῖς. Εἶτα διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀρισμοῦ ἔθετο τὰ δύο μεγάλα ὀρει-

ἔσηκώθησαν προσέτι καὶ τὰ ὅσα ἐνεωτέρισαν· καὶ ὅτι εἰς τὸ νὰ μὴ φέρονται εἰς τὸ ἐξῆς ἐναντίως τῇ παλαιᾷ συνθηκῇ καὶ τοῖς ὑψηλοῖς ὀρισμοῖς, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ παρενοχλῶσι καὶ παρεντίθενται τοῖς Ρωμαίοις, ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὀρισμὸς κατὰ τὸ 1086 ἔτος, καὶ ἕτερος πάλιν προσεπικυρωτικὸς τούτου κατὰ τὸ 1088 ἔτος παρὰ τοῦ Σουλτάν-Μεχμέτ-Χάν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1099 ἔτος ἀνεκαινίσθη ὁ περὶ τῶν εἰρημένων τούτων τόπων ὀρισμὸς παρὰ τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάν-Χάν, τῶν ὁποίων τούτων ὀρισμῶν αἱ καταγραφαὶ εὗρέθησαν ἐγγεγραμμέναι εἰς τοὺς κώδικας ὡς εἴρηται. Θεωρηθέντων δὲ καὶ τῶν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων δοθέντων τοῖς μὲν Φραντζέζοις ἀκτιναμέ, τοῖς δὲ καλογέροις τῶν νισσανίου βασιλικῶν, εὗρέθη διαλαμβανόμενον εἰς αὐτά, ὅτι τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Προσκυνήματα, καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ καμαμέ, τὰ ἀπ' ἀρχῆς εἰς κατοικίαν αὐτοῖς δοθέντα καὶ ἤδη εἰς χεῖράς των εὗρισκόμενα, νὰ μένωσιν εἰς χεῖράς των, χωρὶς νὰ τοῖς γίνεται ἀπὸ κανέν ἔθνος περὶ τούτων ἐνόχλησις· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ κείμενον μνημεῖον τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν των) νὰ καλλωπίζωσι μὲ καλύμματα καὶ τὰ ἐπὶ τούτου τοῦ μνημείου δύο μολυβδοσκέπαστα τρούλλαια τὸ μικρὸν τε καὶ μέγαλον· καὶ ὅτι ἐντὸς τούτου τοῦ μνημείου καὶ ἐκτὸς καὶ εἰς τὸ προαυλίον του νὰ στρώνωσι καὶ νὰ σκουπίζωσι καὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίας καὶ νὰ βάλλωσι σαμδάνια καὶ περτέδες· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς θύρας τούτου τοῦ μνημείου ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ρωμαίων (ἐν ἣ ὡς σύνορα εἶναι βαλμένα σιδηρᾶ κάγκελα) τὸ μεταξὺ τούτου τοῦ τόπου κείμενον σέτιον μικρὸν καὶ τὰ εἰς τὴν μεγάλην καμαράν ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλέως τῆς Φραντζίας κρεμάμενα κανδηλιά των· καὶ ὅτι εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τόπον τῆς σταυρώσεως λεγόμενον, νὰ λειτουργῶσι καὶ νὰ βάλλωσι κανδηλία καὶ μανουάλια· καὶ ὅτι νὰ προηγῶνται ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔθνη· καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῶν ἐπτὰ καμαρῶν τῶν σίττι Μαριάμ λεγομένων· καὶ ὅτι ἐν ᾧ ἀπήρχοντο εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθηλώσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας οἱ Ρωμαῖοι δυναστικῶς τοὺς ἐπήραν τὰ πρωτεῖα καὶ τοὺς ἐμπόδισαν· καὶ ὅτι τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν τοῦ Σπηλαίου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ ἐν μέσῳ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεὲμ ἐκκλησίας τῆς μεγάλης κειμένου, ὄντα ἀνάκαθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων, οἱ ρηθέντες Ρωμαῖοι κατὰ ἀπάτην λαθόντες ὀρισμὸν τοὺς ἡμποδίσαν· καὶ ὅτι εἰς τὸν τόπον, τὸν ὄντα ἐντὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅπου εἰσὶ τὰ νεκροταφεῖα τούτων, οἱ Ρωμαῖοι ἐνεωτέρισαν μίαν πύρταν, καὶ ὅτι τῶν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκειμένων δύο κομματίων περιβολίων τὰς θύρας κλείσαντες, ἄλλας ἐκ νέου δύο θύρας ἠνέφξαν· καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν παρὰ πολλῶν ἀξιοπίστων καὶ δικαίων Μουσουλμάνων τότε εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς ἱερᾶς κρίσεως παρόντων· καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι διαφερόμενοι τόποι ἀπ' ἑκπαλαὶ ἀφέθησαν εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων, καὶ ἐγένοντο περὶ τούτων χοτζέτια καὶ ἀρζιμαγχαρία· καὶ ὅτι κατὰ τοὺς ἱεροὺς φετφάδες καὶ τὰς ὁμολογίας τῶν παρελθόντων βασιλέων, ἐδόθη καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν-Μουράτ κατὰ τὸ 1045 ἔτος νισσάνι βασιλικὸν καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1101 ἔτος ὅτι ἐδόθη ἄλλο νισσάνι ἐπικυρωτικὸν τούτου· ἔπειτα ὅτι ἀνεκαινίσθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς βα-

χάλκινα κηροδοχεῖα (μανουάλια) παρὰ τὴν Ἀγίαν Ἀποκαθλώσιν ἔπειτα ἐντὸς τοῦ Ἀγίου Κουβουκλίου, ἐν ᾧ ὁ τάφος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διωρίσθη μοναχὸς κανδηλάπτης καὶ φύλαξ παντοτεινός. Κατὰ δὲ τὴν 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐνεχειρίσθησαν τοῖς Γραικοῖς αἱ κλεῖς τῆς ἐν Γεθσημανῇ Θεομητορικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔμεινεν

σιλείας τοῦ Σουλτάν-Μουσταῶ-Χάν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1115 ἔτος, ὅτι ἀνακαινισθὲν ἐπεκυρώθη καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἔπειτα πάλιν ὅτι ἀνεκαινίσθη διὰ βασιλικοῦ ἐπικυρωθὲν αὐτογράφου κατὰ 1114 ἔτος, καὶ πάλιν κατὰ 1169, ὅτι ἀνεκαινίσθη αὐθίς. Ταῦτα πάντα εὐρέθησαν μὲν διαλαμβανόμενα εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι· πλὴν ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ περίξ αὐτῆς μὲ τὸ νὰ ἐκυριεύθησαν καὶ ἠλώθησαν μὲ τὰ σπαθία τῶν προκατόχων μου μεγάλων βασιλέων καὶ ἔγειναν κτήματα βασιλικά μου λόγῳ κληρονομικῶ, τὰ διαφερόμενα καὶ ἐπιμαχόμενα αὐτὰ Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν εἰς τὰ δύο διαφερόμενα ἔθνη πρὸς κυριότητα καὶ κτῆσιν, ἀλλ' εἰς προσκύνησιν καὶ χρῆσιν καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των· καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσει καὶ δεχομένοις τὸ χαράτζι ἐδόθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, τοῖς δὲ καλογήροις τῶν Φράγκων μετὰ παρέλευσιν καιροῦ κατ' εὐσπλαγγνίαν καὶ ἔλεος καὶ εὐεργεσίαν, τὸ μὲν ἵνα προσκυνῶσιν εἰς μερικὰ Προσκυνήματα, τὸ δὲ ἵνα ἐπιτελῶσι τὰ ἔθιμά των εἰς μερικοὺς τόπους, βάλλοντες κανδηλία καὶ στολιζόντες καὶ ἄλλα τοιαῦτα ποιῶντες, ἐφ' ᾗ καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς διὰ τῶν προκατόχων μου ἔγγραφα καὶ βεβαιωτικά. Καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι τὸ δοθὲν αὐτοῖς ἐν ἔτει 1101, ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ὁρισμὸς κατὰ τὸ 1145 καὶ ὅτι εἰς τὰ εἰρημμένα Προσκυνήματα νὰ προσκυνῶσι καὶ νὰ κἀνωσι τὰ ἔθιμά των καὶ νὰ καλλωπίζωσι καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια νὰ ποιῶσι κατὰ τὴν θρησκείαν των. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀδείας τῆς προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων τους, μὲ τὸ νὰ διαλαμβάνῃ, ὅτι νὰ ἔχωσιν οἱ Φράγκοι ὑπὸ τὴν χρῆσιν των τὰ ῥηθέντα Προσκυνήματα, ὅτι δὲν εἶναι τὸ νόημά του νὰ ἐξιδιάσωσιν ἑαυτοὺς καὶ νὰ οἰκιοποιηθῶσιν ὅλως τὰ Προσκυνήματα καὶ νὰ ἐπεντίθενται καὶ παρεντίθενται εἰς ἄλλα μέρη εἶναι ὁμολογούμενον. Καὶ οἱ εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη δοθέντες ὁρισμοί, ὅτι εἶναι παρεκτικοὶ ἀδείας τῆς προσκυνήσεώς των καὶ ἐμποδιστικοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους γενομένων πρὸς τὸ ἄλλο ἐπηρειῶν καὶ ἐνοχλήσεων, εἶναι πασίδηλον. Μὲ ὅλον τούτο πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ἠρωτήθησαν πολλάκις οἱ δραγουμάνοι καὶ καλόγηροι καὶ τῶν δύο διαφερομένων ἔθνων περὶ τῶν ἐπιμαχομένων τούτων μερῶν, καὶ τέλος διὰ νὰ κοπῇ ἡ διαφορὰ των καὶ νὰ πάσωσιν αἱ λογοτριβαὶ των καὶ νὰ δοθῇ τὸ προσῆκον νιζάμι ἐν ζυγῷ δικαίου καὶ ὀρθότητος, ἐθεωρήθησαν πολλάκις μὲ ἀκρίβειαν τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων σωζόμενα ἀρχαῖα ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, ἐθεωρήθη κατὰ συγκατάθεσιν καὶ ἡ περίληψις τοῦ εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων βασιλικοῦ νισσανίου, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγειναν αἱ κόπαι τῶν γραφησομένων ὁρισμῶν σταλεῖσαι εἰς τὸ κράτος μου, ἐφ' αἷς καὶ ἐπεγράφη αὐτόγραφόν μου βασιλικόν, ὅτι δέδωκα τὴν ἄδειαν. Καὶ δὴ τὸ νὰ ἐκτελῶσιν οἱ Φράγκοι τὰ ἔθιμά των εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθλώσεως εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν διάληψιν τοῦ βασιλικοῦ νισσανίου, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰς ὁμολογίας καὶ τῶν δύο μερῶν εἶναι τὴν σήμερον Προσκύνημα καὶ τῶν δύο μερῶν ὁ τόπος οὗτος, ὅταν πηγαίνωσι καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐκεῖ χάριν προσκυνήσεως νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωσιν οἱ Φράγκοι, οὔτε νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι διόλου· καὶ τὰ ὄντα εἰς τὴν Ἀποκαθλώσιν δύο μανουάλια μὲ τὸ νὰ εἶναι τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, νὰ βάλωσιν ἐκεῖ καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἄλλα δύο μαγουά-

δλον τὸ ἱερὸν τέμενος ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ κυριότητα τῶν Ὀρθοδόξων, οἳ καὶ τὰς κανδήλας τῶν Λατίνων καὶ εἴ τι ἄλλο εἶχον ἐξέβαλον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ· τῇ δὲ 11 Δεκεμβρίου ἡμέρᾳ Πέμπτη παρεχωρήθη τοῖς Ὀρθοδόξοις τὸ Καθολικὸν ἤτοι ἅπας ὁ εὐρὺς καὶ μεγαλοπρεπὴς ἱερὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Βηθλεέμ, μία τῶν θυρῶν τοῦ Ἁγίου Σπη-

λια πρὸς κατάπαυσιν τῆς διαφορᾶς καὶ ἐξίσωσιν (ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων ἀποδεικτικὰ ἦσαν τὸ πάλαι τῶν Ρωμαίων)· καὶ κάθε γένος νὰ περιποιηθῆται τὰ ἰδικά του μανουάλια· καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ρηθείσαν Ἀποκαθίλωσιν ἔχουσι καὶ τὰ δύο μέρη κανδήλια, νὰ ἄπτη κάθε μέρος τὰ ἰδικά του κανδήλια χωρὶς νὰ παρενοχλῆ τὸ ἄλλο· καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ εὐρισκόμενον κατὰ τὴν δόξαν των μνημεῖον τοῦ Ἰησοῦ, νὰ μὴ εἶναι καὶ τῶν δύο μερῶν Προσκύνημα, ἀλλὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ ρηθέντος μνημείου κειμένου μικροῦ τουρλαίου, ἐπεσκευασμένου παρὰ τῶν Φράγκων, ἢν ὑποπτευόμενον παρὰ τοῖς Ρωμαίοις, ὅτι οἱ Φράγκοι ἤμποροῦσαν νὰ πάρουν τὰ χόματα καὶ τὰς πέτρας του καὶ νὰ τὰς μετακομίσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἢ ὅποια αὐτὴ ὑπόψια ἔδιδεν εἰς τοὺς Ρωμαίους σύγχυσιν καὶ ταραχὴν· διὰ τοῦτο ἤτοι διὰ τὸν στοχασμὸν τους αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ὑπόψιαν των αὐτῆν, τῷ 1130 ἔτει, ὅτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ καμαρῆ ἐδόθη τῷ Φραντζέζῳ ὄρισμός ἀδείας, μὲ τὸ νὰ ἐδόθη καὶ αὐτοῖς τότε ἀπὸ τὸ βασιλικὸν διδάνι ὄρισμός μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον, διαλαμβάνων, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ρηθέντος μεγάλου θόλου, ἂν ἀκολουθήσῃ καμρία ζημία εἰς τὸν μικρὸν θόλον τὸν ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Ἰησοῦ κατὰ περιστάσιν καὶ χρεῖασθῆ ἐπισκευὴ καὶ μερμεμέτι, νὰ γίνηται ἢ ἐπισκευὴ τοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ρωμαίων, αὐτὴ ἢ δόσις τοῦ ὄρισμοῦ ὄχι μόνον ἐβεβαίωσε τὴν ὑπόψιαν των, ἀλλὰ καὶ ἐπεκύρωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἔκπαλαι ὁ ρηθεὶς κουμπὲς τοῦ Κουβουκλίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐφορίαν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ρωμαίων ἰδίως· διὰ τοῦτο ἤτοι διὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς Ρωμαίους ἐν ὑπόψιᾳ καὶ διὰ νὰ ἴσχυάσῃ ὁ ὄρισμός τους, ὁ εἰρημένος μικρὸς κουμπὲς νὰ εἶναι καὶ πάλιν καθὼς καὶ ἔκπαλαι ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ρωμαίων, τὸ ὅποτον αὐτὸ οὐδὲ εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι εἶναι ἀντιφερόμενον καὶ ἀπᾶδον· καὶ ἂν ποτε λάβῃ ὁ ρηθεὶς μικρὸς θόλος χρεῖαν ἐπισκευῆς, νὰ γίνεται ἢ ἐπισκευὴ τοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ρωμαίων χωρὶς τινος συγχύσεως καὶ λογοτριβῆς τῶν Φράγκων. Καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τεσσάρων καμαρῶν αἱ μὲν δύο μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ρωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικὰ, αἱ δὲ ἄλλαι δύο μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Φράγκων κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι, νὰ μὴ ἀκολουθῆ περὶ τούτων μεταξύ των σύγχυσις. Καὶ τῶν ἐπτὰ καμαρῶν τὸ μὲν ἄνω μὲ τὸ νὰ εἶναι κατοικίαι τῶν Φράγκων, τὸ δὲ κάτω ἔδαφος μὲ τὸ νὰ εἶναι Προσκύνημα τῶν Ρωμαίων, κατὰ τὰς ὁμολογίας ἐκατέρων τῶν μερῶν ἀντιπροσωποῦντων, κάθε μέρος νὰ ἔκτελλῆ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξειδικασμένον αὐτῷ μέρος, χωρὶς νὰ παρεντίθεται εἰς τὸ τοῦ ἄλλου καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἢ ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων τοῖς Ρωμαίοις ἐπιγενομένη ἐπιβουλή καὶ ἐπήρεια μὲ τὸ ρίψιμον τῶν ξύλων, πετρῶν καὶ πυροδόλων κατ' ἐπάνω αὐτῶν. Καὶ ἢ ἐν Βηθλεέμ μεγάλη ἐκκλησία μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ρωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικὰ καὶ κατὰ τὴν περιλήψιν τοῦ βασιλικοῦ νισσανίου μὲ τὸ νὰ ἀπαιτῆται νὰ εἶναι κατὰ τὸ ἔκπαλαι ἐξειδικασμένη εἰς τοὺς Ρωμαίους νὰ ἐξειδιασθῆ καὶ ἦδη εἰς τοὺς Ρωμαίους μὲ τὸ μέσον τοῦ διορισθέντος μουπασίρη καὶ τὸ ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐκκλησίας Σπήλαιον μὲ τὸ νὰ εἶναι Προσκύνημα τῶν δύο μερῶν καὶ τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν του ὄντα ἀπ' ἀρχῆς

λαίου, ἡ κατὰ μεσημβρίαν, καὶ ἡ ἐν τῷ Θεοδόχῳ Σπηλαιῷ προσκυνητῇ γέννησις, ἐν ἧ παρελείφθη μόνον ὁ ἀργυροῦς ἀστήρ καὶ αἱ κανδῆλαι τῶν Λατίνων καὶ τὰ ἐν τῷ Ἁγίῳ Σπηλαιῷ παραπετάσματα (ποδιαί) ἐκτός μόνον τῶν ἐν τῇ γεννήσει καὶ τῶν περὶ τὴν νότιον θύραν, ἀνθ' ὧν ἀνηρτήθησαν τὰ τῶν Ὀρθοδόξων. Δέδοται δὲ τοῖς Γραικοῖς τότε καὶ τὸ ἡμισυ περιβόλιον, τὸ κατὰ ἀνατολὰς ὀπισθεν

εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων καλογήρων καὶ ὕστερον διεθόντα δόλω καὶ δυναστεία εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων, μέχρι τῆς σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖράς των· δι' ὃ καὶ ὅταν ἀπέρχονται ἐκεῖ προσκυνηταὶ Ρωμαῖοι δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν ἕως δύο ἢ τριῶν ὥρων διάστημα καὶ τοὺς ταλαιπωροῦσιν· ὅθεν νὰ φθιασθῇ ἐν ἄλλο ξεχωριστὸν κλειδί μὲ τὸ μέσον τοῦ μουπασίρη πάλιν καὶ νὰ παραδοθῇ ἐγγχειρισθὲν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν Ρωμαίων, καὶ ὅταν ἐκτελώσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των νὰ μὴ τοὺς γίνεται καμμία ἐνόχλησις καὶ ἐμπόδιον. Καὶ τὰ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκειμένα δύο κομμάτια περιβόλια μὲ τὸ νὰ τὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φραγκοκαλόγηροι λέγοντες, ὅτι εἶναι αὐτοῖς ἐξιδιασμένα, ἀλλ' εἰς μὲν τὰ τῶν Ρωμαίων ἐγγραφα ῥητῶς καὶ εὐκρινῶς ταῦτα διαλαμβάνονται, εἰς δὲ τὸ τῶν Φράγκων βασιλικὸν νισσάνι διηγηματικῶς, μῶλον τοῦτο ἐξ ἴσου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη νὰ ἐπισκέπτονται καὶ νὰ περιποιῶνται. Καὶ τὸ ἐκτός τῆς Ἱερουσαλὴμ κείμενον μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας ὅτι εἶναι τῶν Ρωμαίων διαλαμβάνεται ρητῶς εἰς τὰ ἐκδοθέντα βασιλικὰ προστάγματα τὰ καὶ διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπικυρωθέντα, τὸ μὲν ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 923 ἔτος τὸ δὲ κατὰ τὸ 933 ἔτος τὸ δὲ κατὰ τὸ 1067 ἔτος· εἰς δὲ τὸ βασιλικὸν νισσάνι παντελῶς δὲν διαλαμβάνεται· δι' ὃ τῶν περὶ τούτου ὡς διαλαμβανομένων καθαρώτατα εἰς τὰ τῶν Ρωμαίων ἐγγραφα, καὶ τὸ νὰ εἰσακούωνται αἱ ἐξαίτησεις τῶν τῇ κραταιᾷ μου βασιλεῖα ὑποκειμένων ὑποτελῶν καὶ ραγιάδων μου Ρωμαίων, ὡς μὴ ὄντος ἀπάδοντος καὶ ἐναντίου εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι καὶ εἰς τὸν ἀχτιναμὲ τῶν Φράγκων, τὸ ρηθὲν μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαρίας, ἐξιδιασθὲν κατὰ τὸ ἔκπαλαι εἰς τὸς Ρωμαίους, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν Ρωμαίων καὶ νὰ μὲν εἰς χεῖράς των· καὶ εἰ μὲν εἰς τὸ ἐξῆς λάβῃ χρεῖαν ἐπισκευῆς καὶ μερεμετίου νὰ γίνηται ἀπὸ μέρους τῶν Ρωμαίων. Καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ ἐνοχλῶσιν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς Φράγκους διὰ τὰ Προσκυνηματὰ των καὶ διὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των μήτε οἱ Φράγκοι τοὺς Ρωμαίους ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ αἰτία παντελῶς, ἀλλὰ νὰ καταπαύσωσιν αἱ πρὸς τοὺς Ρωμαίους ἐπιγινόμεναι παρ' αὐτῶν ζημίαι καὶ ἐπιβουλαί· καὶ ὅποιον μέρος χρειάζεται ἐπιταγὴν καὶ τεμπήχι, νὰ τὸ παραγγείλητε ἐντόνως διὰ νὰ ἐξακολουθῇ κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθὲν τρόπον τὸ Προσκύνημά του καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων του χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο· καὶ ὑμεῖς νὰ προσέχητε καὶ φυλάττησθε ἄκρως ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπενδίδετε εἰς τὸ νὰ γίνηται κανὲν κίνημα ἀπάδου καὶ ἐναντίον τῷ παρόντι ἡμετέρῳ ὑψηλῷ ὀρισμῷ. Ἐπὶ τούτῳ καὶ γὰρ ἐξεδόθη σταλείς διὰ τοῦ μουπασίρη ἐπίτηδες. Φθάσαντος οὖν θέλετε ἐνεργῆσαι τὰ ἐν αὐτῷ προσταττόμενα, προσέχοντες καὶ μέχρι τριχὸς ἀπὸ τὴν παράβασίν του. Οὕτω γινώσκετε, τῷ ἱερῷ μου σημείῳ πιστώθητε. Ἐγράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ζιλκαδέ, ἐν ἔτει τῆς φυγῆς 1170 ἐν Κωνσταντινουπόλει». Ὅρα τοῦτο καὶ ἐν τῇ τοῦ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ Ἱεροσολυμαδί σελ. φος' - φπδ' ὅθεν μετηνέχθη καὶ ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς σπουδαιότητός του.

τοῦ Ἁγίου Βήματος τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς Ἁγίας Βηθλεέμ. Ἀνεψύχθη δὲ διὰ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ὀρισμοῦ καὶ ἡ ἀρχαία θύρα, δι' ἧς συναυλίζεται τὸ ἱερόν μοναστήριον τῷ μεγάλῳ ναῷ. Ταῦτα τότε δέδονται τοῖς Ὀρθοδόξοις διὰ τοῦ ἐν λόγῳ σουλτανικοῦ χρυσοβούλλου, ὅπερ διὰ μεγάλης πολιτικῆς φρονήσεως καὶ μόχθων ἀτρύτων τοῦ αἰοδίδμου Παρθενίου καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκρίτων τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐξεδόθη. Ὀντος δ' ἔτι ἐν τῇ Ἁγίᾳ πόλει τοῦ βασιλικοῦ ἀπεσταλμένου (μουπασίρη) καὶ τὰ τοῦ ὀρισμοῦ ἐνεργουῦντος τέθηκεν ὁ σουλτάνος Ὀσμάνης ὁ Γ' καὶ ἀντ' αὐτοῦ τὸ σουλτανικὸν ξίφος περιεζώσατο ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς ὁ Γ'. Ὅπως δὲ μὴ οἱ ἐχθροὶ προλάβωσι καὶ τὰ τοῦ ὀρισμοῦ ἀνατρέψωσιν, ὁ ἐνεργητικὸς Παρθέσιος ἀμέσως ἀνακαινίζει τὸ προεκδεδωμένον χρυσοβούλλον καὶ ἕτερον σύμφωνον ἐκείνῳ λαμβάνει ἀπαράλλακτον ἐν πᾶσι. Τοῦτο δὲ ἄνευ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς ἀποστείλας εἰς Ἱερουσαλήμ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀπεσταλμένον ἐξεσφαλίσατο τῇ ἄνωθεν ἀρωγῇ πάντα τὰ χορηγηθέντα τοῖς Ὀρθοδόξοις διὰ τοῦ πρώτου σουλτανικοῦ χρυσοβούλλου. Τὸ κατόρθωμα δὲ τοῦτο τοῦ αἰοδίδμου Παρθενίου λίαν ἠύφρανε κληρόν τε καὶ λαόν, ἐφ' ᾧ καὶ αἰδίοις εὐγνωμοσύνη παρὰ παντὸς Ὀρθοδόξου ὀφείλεται.

Ἄμα δὲ ὁ ἱερός Παρθέσιος ἀπηλλάγη τῶν ἐπιβουλῶν καὶ διωγμῶν τῶν Λατίνων καὶ ἄλλοι ἀρπαγες ἠγέρθησαν κατ' αὐτοῦ. Οἱ Ἀρμένιοι ἐνισχυόμενοι ὑπὸ ἰσχυόντων παρὰ ταῖς ἀρχαῖς Ἀρμενίων, τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγιστᾶσιν ὑπηρετούντων, παντοίους τρόπους εἰς ἐνέργειαν ἔβαλον, καὶ πάσῃ διαβολῇ καὶ συκοφαντίᾳ ἐχρήσαντο κατ' ἡμῶν ὅπως ἀποσπάσωνται ἀφ' ἡμῶν τὴν Ἁγίαν Γεθσημανήν. Κρούσαντες οὖν παντὸς μεγιστᾶνος τὴν θύραν καὶ χρυσίον καὶ ἀργύριον ἀμύθητον ἀναλώσαντες, κατώρθωσαν λαβεῖν ὑψηλὸν ὀρισμὸν περὶ τῆς Ἁγίας Γεθσημανῆς. Ἄλλ' ὁ ὀρισμὸς διελάμβανε τὸ εἰσερχεσθαι ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Γεθσημανῆς καὶ ἐπιτελεῖν μόνον ἐν αὐτῷ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, οὐχὶ ὅμως καὶ λειτουργεῖν ἐν αὐτῷ.

Ἐνεκα δὲ τῶν περιστάσεων ὁ ἐν Ναζαρέτ παρὰ τῇ πηγῇ ἱερός ναὸς τῆς Θεοτόκου, ὃν ὁ ἱερός Δοσίθεος ἀνήγειρεν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, κατηρειπώθη καὶ μονοноὺκ εἰς ἀχρηστίαν περιέστη. Ὁ ἱερός οὖν Παρθέσιος πρὸς εὐπρέπειαν τοῦ ἀποστολικοῦ αὐτοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν Χριστιανῶν, κατὰ μί-

μησιν τοῦ αοιδίμου Δοσιθέου, ἀνεκαινίσατο ἐκ βάρων τὸν ὄν ἐφθημεν εἰπόντες ἱερὸν ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κομψότατον, μὴ φεισθεῖς μήτε κόπων μήτε χρημάτων· οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἐκαλλώπισεν αὐτὸν εἰκόσιν ἐντέχνους καὶ ἀμφίους ἱεροῖς καὶ ἄλλοις ὧν ἔχρηζεν ὁ ἱερὸς οἶκος πρὸς εὐπρέπειαν αὐτοῦ.

Ἔνεκα δὲ τῶν πολέμων, οὓς οἱ τε Λατῖνοι καὶ Ἀρμένιοι διήγειραν κατὰ τῶν Πατριαρχῶν περὶ τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων, ἐφ' ᾧ περ καὶ χρήματα ἔδαπανῶντο ἀμύθητα, καὶ κόποι οὐκ ὀλίγοι κατεβάλλοντο, πολλὰ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ ἱερῶν μοναστηρίων καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν ναῶν ἔμειναν ἀνεπισκεύαστοι καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αοιδίμου Δοσιθέου. Ἄλλ' ὁ ζηλωτῆς καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἱερὸς Παρθένιος μὴ φέρων ὄραν τὰ χηρίζοντα ἐπισκευῆς ἐπεσκευάσατο αὐτὰ πάντα δι' ἀδράς δαπάνης καὶ φιλοτίμου ἐπιστασίας. Αἱ πλάκες τῶν δωματίων τοῦ πανιέρου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ἔνεκα τῆς πολυκαιρίας ἐφθάρησαν, καὶ ἡ νοτίς κατέστρεψε τὰς οἰκοδομάς. Ὅπως δὲ μὴ ἐπέλθῃ κατάπτωσις τῶν οἰκοδομῶν, καὶ ταῦτα πάντα τὰ δώματα ὁ ἱερὸς Παρθένιος διὰ δαπάνης οὐ μικρᾶς ἐπλακίστρωσεν, ὡς ἔδει, πρὸς ἀσφάλειαν τῶν οἰκοδομῶν. Πρὸς τὸ ξενίζεσθαι δὲ τοὺς εὐσεβεῖς προσκυνητὰς ἐπὶ τὸ ἀνετώτερον ἐν τῷ μεγάλῳ μοναστηρίῳ φιλοτίμως ᾠκοδόμησε καὶ τὸν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Θεέκλης ἱεροῦ ναοῦ μέγαν καὶ εὐρὺν ξενῶνα (Ἀρχονταρίκι), τὸν μέχρις ἡμῶν ὑπάρχοντα. Ὁ οὖν ἱερὸς Παρθένιος ἔνθεν μὲν, ὡς ἐφθημεν εἰπόντες, ἐξασφαλίσάμενος στερρῶς τὴν ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ ἱερὰν παρακάταθήκην τῆς Ὀρθοδοξίας, ἔνθεν δὲ τὸν ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν αὐτοῦ θρόνον πολλαχῶς κατακοσμήσας, καὶ ἐπὶ ὅλα εἰκοσι καὶ ἑννέα ἔτη μοχθήσας ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου διὰ τε τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πολιτικῆς συνέσεως, ὑπήκουσε τῇ φωνῇ τοῦ λιπαροῦ αὐτοῦ γήρατος. Ἐπιθυμῶν δέ, ἵνα τὴν μὲν αὐτοῦ μακαρίαν ψυχὴν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ψυχῆς παραδῶ τῷ ποιητῇ τῶν ὄλων καὶ πλάστῃ αὐτοῦ, τὸν δὲ ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν αὐτοῦ θρόνον παραδῶ ἀνδρὶ διαπρέποντι ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ, ἐξελέξατο διάδοχον τὸν ἱεροδιδάσκαλον Ἐφραίμ, ἄνδρα παρὰ πάντων τότε θαυμαζόμενον διὰ τε τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἱκανότητα καὶ διὰ τὸν πρὸς τὰ πάτρια ἔνθερμον καὶ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλον. Οὕτω δὲ φρονίμως καὶ συνετῶς τὰ πάντα διευθετήσας, αὐτὸς

μὲν τῇ συγκαταθέσει ἀπάσης τῆς ἀγιοταφίτικῆς ἀδελφότητος παραι-
τεῖται τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ μικρὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει
διαμεινας ἐν ὑπολήψει καὶ ἀπολαύσει πάσης περιποιήσεως καὶ περι-
θάψεως, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἀπολαύσων καὶ τῆς ἀλή-
κτου μακαριότητος (1), ὁ δὲ Ἐφραίμ τῇ ὁμοθυμῶν ἐκλογῇ διεδέξατο
αὐτόν.

(1) Σημειωτέον, ὅτι τὰ περὶ θανάτου τοῦ αἰοιδίμου Παρθενίου ἄλλως ἀφηγεῖται ἡ
παράδοσις. Ἀπαλλαγείς ἔνεκα τοῦ λιπαροῦ γήρατος τῶν πατριαρχικῶν υποχρεώσεων,
διέμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπολαύων πάσης τιμῆς καὶ περιθάλψεως. Τοῦτο μα-
θοῦσα ἐν Ἀθήναις ἡ μήτηρ αὐτοῦ Κούζα, ἡ φέρουσα τότε ἐπὶ τῶν ὤμων ἔτη ὑπὲρ τὸν
αἰῶνα, διὰ μητρικῶν παρακλήσεων ἐζήτηε αὐτόν εἰς Ἀθήνας κατελθεῖν, ὁ δὲ τῇ μη-
τρικῇ αὐτῆς φωνῇ ὑπακούσας, κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας, πεζόμενος τότε ὑπὸ τοῦ 96 ἔτους
τῆς ἡλικίας, ὅπου εὔρε καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ζῶσαν μὲν, ἀλλὰ πνέουσαν τὰ λείψια
τοῦ θανάτου. Τὸν αἰοιδίμον Παρθένιον πᾶσα ἡ πόλις Ἀθηῶν εὐλαβῶς καὶ μετὰ μεγά-
λης πανηγύρεως ὑπεδέξατο· εἰς δὲ τὰς πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ προπαρασκευὰς ᾗδετο καὶ
τότε τὸ δημῶδες δίστιχον, ὅπερ καὶ νῦν κυκλοφορεῖ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἰδίως ἐπὶ
προτοιμασιῶν·

Σκούπησε, κατάβρεξε
ὁ Πατριάρχης ἔρχεται.

Ἐκεῖ δὲ μετὰ μικρὸν ἡ μὲν μήτηρ αὐτοῦ Κούζα, ὁ τελευταῖος βλαστός τῆς οἰκογενείας
Λίμπωνα, ἀπῆλθεν εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων ἐν εὐχαριστήσῃ ψυχῇ, ἰδοῦσα καὶ κατ-
ασπασαμένη τὸν ποθητὸν αὐτῆς υἱόν, ὁ δὲ Πατριάρχης ἠχοδόμηκεν ἐν τῇ θέσει Γερα-
νίῳ μεγαλοπρεπὲς Συνοδικόν, ἤτοι οἶκον μεγαλοπρεπῆ, οὗ ἡ μεγαλοπρέπεια διηγείρε
τὸν θαυμασμόν τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐπεσκέπτοντο αὐτόν μετὰ τιμῆς καὶ εὐλαβείας·
ἀλλὰ τοῦτο δυστυχῶς διηγείρε τοῦ τότε ἀρχιερέως τὸν φθόνον, οὗ θῦμα ὁ αἰοιδίμος
ἐγένετο. Προσεκαλέσατο δὲ αὐτὸς τὸν αἰοιδίμον Παρθένιον, ἵνα συνδειπνήσῃ αὐτῷ, ὁ δὲ
ἐπορεύθη· ἀφ' οὗ δὲ ἀνέβη τὴν κλίμακα τὴν εἰς τὸν ἄνω ὄροφον ἄγουσαν, αἴφνης ὕπι-
σθεν ὠθήθη παρὰ τοῦ διακόνου τοῦ ἀρχιερέως κατ' εἰσῆγησιν τοῦ φονεροῦ, καὶ κρη-
μισθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς κλίμακος ἔμεινεν ἄπνους, καὶ τοιοῦτον ὁ αἰοιδίμος ὑπέστη
βίαιον θάνατον, ὃν ἀπέδωκαν εἶτα εἰς ἀποπληξίαν. Ἡ κηδεὶα αὐτοῦ ἐγένετο μεγαλο-
πρεπεστάτη, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ λαμπρῷ τότε θείῳ ναῷ τῆς ἀγίας Ἐλεούσης, οὗ ἐπὶ τῶν
ἐρειπίων νῦν ἐστὶν ἠχοδομημένον τὸ Κακουργιοδικεῖον, καὶ ταῦτα διατηρεῖ ἡ παράδοσις,
ὅπερ καὶ ὀρθότερον. (Ἔρα Γενεαλογικὰ μελετήματα ὑπὸ Κωνστ. Α. Χρηστομάνου
ἐν Ἀθήναις 1889, σελ. 17-19). Τὴν παράδοσιν δὲ ταύτην διεβεβαίωσεν ἡμῖν καὶ ὁ
ἀρχαιοδίφης Σοφοκλῆς Οἰκονόμος, ἀφηγησάμενος τὰ αὐτὰ πολλάκις.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000048092